

Η ιστορική συνέχεια Πρωτοελλήνων και Ελλήνων (Μέρος Β')

Στο προηγούμενο άρθρο, εξετάσαμε το ζήτημα της μυθολογίας και είχαμε δείξει ότι για τους αρχαίους συγγραφείς είναι παλαιότατη ιστορία. Επίσης, είχαμε εξετάσει τις γενεαλογίες του Έλληνα, του Πελασγού και του Γραικού, όπως παραδίδονται στην ελληνική παράδοση. Ακόμα, είχαμε δει τους αρχαιότερους οικιστές της Αττικής και τους απογόνους του Δευκαλίωνος, ενώ είχαμε αναφερθεί και στον σημαντικό θεσμό των Αμφικτιονιών, των Ολυμπιακών Αγώνων και των ελλανοδικών, που αποδεικνύουν ότι τα πρωτο-ελληνικά και ελληνικά φύλα που έδρασαν στην ελληνική γη, είχαν επίγνωση της κοινής τους καταγωγής.

Σε αυτό το δεύτερο μέρος, θα δούμε τα κάτωθι...

Επιμέρους ενότητες του δευτέρου μέρους:

- 1. Η άποψη του Θουκυδίδη για την εξάπλωση του ανθρώπου στον σημερινό ελληνικό χώρο
- 2. Το επιχείρημα των συχνών πολέμων

1. Η άποψη του Θουκυδίδη για την εξάπλωση του ανθρώπου στον σημερινό ελληνικό χώρο

Για την εξάπλωση του ανθρώπου στον ελληνικό χώρο.

«Κτήμα τε ες αιεί» (Θουκυδίδης).

Ο Θουκυδίδης επιχειρεί μια ανασκόπηση της όλης καταστάσεως στον ελληνικό χώρο, στο πρώτο βιβλίο της ιστορίας του Πελοποννησιακού Πολέμου, από το 2ο κεφάλαιο έως και το 20ό.

Έχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, διότι επικεντρώνεται στην ελληνική γη, **συνδέοντας** την ελληνική προϊστορία με τους ιστορικούς χρόνους, δείχνοντας έτσι **την αδιάσπαστη συνέχεια**. Από την στιγμή που εγκαταστάθηκαν άνθρωποι εδώ, ποτέ δεν έφυγαν. Σε κανένα σημείο δεν αναφέρεται σε μια βόρεια φυλή που ήρθε από μακριά, δήθεν εισβάλλοντας και διώχνοντας, ή υποδουλώνοντας τα ντόπια φύλα με τα οποία συγχωνεύτηκε στην συνέχεια.

Θα παραθέσουμε τα σχετικά, με έναν μικρό σχολιασμό, προκειμένου να μπορεί να παρακολουθήσει ο κάθε αναγνώστης...

Φαίνεται γαρ η νυν Ελλάς καλουμένη ου πάλαι βεβαίως οικουμένη, αλλά μεταναστάσεις τε ούσαι τα πρότερα και ραδίως έκαστοι την εαυτών απολείποντες βιαζόμενοι υπό τινων αιεί πλειόνων. Της γαρ εμπορίας ουκ ούσης, ουδ' επιμειγνύντες αδεώς αλλήλοις ούτε κατά γην ούτε δια θαλάσσης, νεμόμενοι τε τα αυτών έκαστοι όσον αποζήν και περιουσίαν χρημάτων ουκ έχοντες ουδέ γην φυτεύοντες, άδηλον ου οπότε τις επελθών και ατειχίστων άμα όντων άλλος αφαιρήσεται, της τε καθ' ημέραν αναγκαίου τροφής πανταχού αν ηγούμενοι επικρατείν, ου χαλεπώς απανίσταντο, και δι' αυτό ούτε μεγέθει πόλεων ισχύον ούτε τη άλλη παρασκευή.

(Βιβλίο Α', 2.1-2.2)

Σχόλιο: Ο Θουκυδίδης αναφέρεται στις μεταναστεύσεις. Σε εποχή όπου δεν υπήρχε ακόμα το εμπόριο και δεν ήταν ασφαλής η πορεία δια ξηράς και δια θαλάσσης. Σε εποχή που ακόμα ο ελληνικός χώρος δεν ήταν μονίμως κατοικήσιμος. Λόγω των συνεχών μεταναστεύσεων, οι επιδρομές ήταν πολλές, και για αυτό ούτε φύτευαν ούτε οχυρώνονταν σε πόλεις. Ζούσαν νομαδικώς.

Μάλιστα δε της γης η αρίστη αιεί τας μεταβολάς των οικητόρων είχεν, η τε νυν Θεσσαλία καλουμένη και Βοιωτία Πελοποννήσου τε τα πολλά πλην Αρκαδίας, της τε άλλης όσα ην κράτιστα. Δια γαρ αρετήν γης αι τε δυνάμεις τισί μείζους εγγιγνόμεναι στάσεις ενεποίουν εξ ων εφθείροντο, και άμα υπό αλλοφύλων μάλλον επεβουλεύοντο.

(Βιβλίο Α', 2.3-2.4)

Σχόλιο: Στην Θεσσαλία και την Πελοπόννησο, εκτός από την Αρκαδία, σημειώθηκαν συνεχείς μετακινήσεις, εξαιτίας του ότι η γη είναι εύφορη.

Την γουν Αττικήν εκ του επί πλείστον δια το λεπτόγεων αστασίαστον ούσαν άνθρωποι ώκουν οι αυτοί αιεί. Και παράδειγμα τόδε του λόγου ουκ ελάχιστον εστί δια τας μετοικίας ες τα άλλα μη ομοίως αυξηθήναι· εκ γαρ της άλλης Ελλάδος οι πολέμω ή στάσει εκπίπτοντες παρ' Αθηναίους οι δυνατώτατοι ως βέβαιον ον ανεχώρουν, και πολίται γιγνόμενοι ευθύς από παλαιού μείζω έτι εποίησαν πλήθει ανθρώπων την πόλιν, ώστε και ες Ιωνίαν ύστερον ως ουχ ικανής ούσης της Αττικής αποικίας εξέπεμψαν.

(Βιβλίο Α', 2.5-2.6)

Σχόλιο: Επειδή η Αττική γη είναι φτωχή, δεν αντιμετώπισε στάσεις, για αυτό και οι κάτοικοί της είναι γηγενείς. Για την ασφάλεια που παρείχε, όλοι όσοι διώκονταν από την υπόλοιπη Ελλάδα, έρχονταν εκεί και πολιτογραφούνταν. Επειδή συγκέντρωνε πολύ κόσμο, έστειλε αποικίες στην Μικρά Ασία. Η περιοχή εκεί, ονομάστηκε Ιωνία από τους Ίωνες που την κατοίκησαν. Είναι φανερό, ότι στο σημείο αυτό αναφέρεται στο ιωνικό φύλο, που με βάση τις ελληνικές παραδόσεις είναι ελληνικό, όπως είδαμε στο πρώτο μέρος. Αυτό, προϋποθέτει την ύπαρξη αυτού του φύλου και άρα ο Θουκυδίδης αναφέρεται σε μια μεταγενέστερη εποχή.

Δηλοί δε μοι και τόδε των παλαιών ασθένειαν ουχ ήκιστα· προ γρα των Τρωικών ουδέν φαίνεται πρότερον κοινή εργασασμένη η Ελλάς· δοκεί δε μοι, ουδέ τούνομα τούτο ξύμπασα πω έχειν, αλλά τα μεν προ Έλληνος του Δευκαλίωνος και πάνυ ουδέ είναι η επίκλησις αύτη, κατά έθνη δε άλλα τε και το Πελασγικόν επί πλείστον αφ' εαυτών την επωνυμίαν παρέχεσθαι, Έλληνος δε και των παιδων αυτού εν τη Φθιώτιδι ισχυσάντων, και επαγομένων αυτούς επ' ωφελία, ες άλλας πόλεις, καθ' έκαστους μεν ήδη τη ομιλία μάλλον καλείσθαι Έλληνας, ου μέντοι πολλού γε χρόνου και άπασιν εκνικήσαι. Τεκμηρίοι δε μάλιστα Όμηρος· πολλώ γαρ ύστερον έτι και των Τρωικών γενόμενος ουδαμού τους ξύμπαντας ωνόμασεν, ουδ' άλλους ή τους μετ' Αχιλλέως εκ της Φθιώτιδος, οίπερ και πρώτοι Έλληνες ήσαν, Δαναούς δε εν τοις έπεσι και Αργειούς και Αχαιοούς ανακαλεί. Ου μην ουδέ βαρβάρους είρηκε δια το μηδέ Έλληνας πω, ως εμοί δοκεί, αντίπαλον ες εν όνομα αποκεκρίσθαι. Οι δ' ουν ως έκαστοι Έλληνες κατά πόλεις τε όσοι αλλήλων ξυνίεσαν και ξύμπαντες ύστερον κληθέντες ουδέν προ των Τρωικών δι' ασθένειαν και αμειξίαν αλλήλων αθρόοι έπραξαν. Αλλά και ταύτην την στρατείαν θαλάσση ήδη πλείω χρώμενοι ξυνεξήλθον.

Σχόλιο: Ο Θουκυδίδης, έρχεται τώρα να μας πει για το όνομα «Ελλάς». Σταματώντας την αφήγησή του, πάει πάλι πίσω, αρχίζοντας από τον Δευκαλίωνα, τον πατέρα του Έλληνα. Πριν τον Δευκαλίωνα, φυσικά, δεν υπήρχε η ονομασία αυτή. Κάθε φύλο («έθνος») έδινε το γενικό όνομά του στην περιοχή που κατοικούσε. Ανάμεσα σε αυτά τα φύλα, ήταν και οι Πελασγοί. Όταν όμως βασίλευσε ο Έλληνας στην Φθιώτιδα, οι κάτοικοι ονομάστηκαν εκεί Έλληνες. Αυτοί αναδείχθηκαν δυνατοί και ωφέλιμοι για τους κατοίκους των άλλων πόλεων. Και έτσι, σταδιακά, ονομάστηκαν και εκείνοι Έλληνες. Πρέπει να προσέξουμε ότι **δεν** υπήρξε κάποια επιβολή. Αλλά «επαγομένων αυτούς επ' ωφελία». Ούτε αυτοί που ονομάστηκαν Έλληνες, ήρθαν από αλλού. Γηγενείς ήταν. Επίσης, πρέπει να προσέξουμε αυτό που λέει «τη ομιλία μάλλον καλείσθαι Έλληνας». «Ομιλία» σημαίνει «κοινωνία». Ήρθαν σε κοινωνία, σε επαφή με τις άλλες πόλεις. Ο Όμηρος, μας λέει ο Θουκυδίδης, που αναφέρεται στην εποχή των Τρωικών, δεν ονομάζει όλους όσους πήγαν εναντίον των Τρώων με το όνομα Έλληνες. Μόνο όσους ακολούθησαν τον Αχιλλέα από την Φθιώτιδα. Οι υπόλοιποι καλούνται με το όνομα «Δαναοί», «Αργειοί», και «Αχαιοί». Αυτό, δείχνει ότι κατά την εποχή εκείνη, δεν είχε επικρατήσει ακόμα η ονομασία «Έλληνες». Όμως, όπως θα δούμε και στα «Τρωικά», όλα αυτά τα φύλα είχαν ίδια γλώσσα, ίδια θρησκεία, ίδια έθιμα, και όλοι αυτοί αποκαλούνται από τους αρχαίους συγγραφείς, «Έλληνες». Ούτε τη λέξη «βάρβαρος» χρησιμοποιεί ο Όμηρος, διότι ακόμα δεν είχαν διακριθεί οι Έλληνες με την ονομασία «Έλληνες», συνεπώς δεν υπήρχε λόγος η αντιδιαστολή του με το όνομα «βάρβαρος». Σε αυτό, απλά να συμπληρώσουμε, ότι ο Όμηρος ονομάζει τους Κάρες «βαρβαρόφωνους», λόγω της ομιλίας τους. Ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι «έκαστοι Έλληνες κατά πόλεις τε όσοι αλλήλων ξυνίεσαν και ξύμπαντες ύστερον κληθέντες», δηλαδή αναγνωρίζει ότι Έλληνες κλήθηκαν οι ίδιοι άνθρωποι στις ίδιες πόλεις, που πριν λέγονταν αλλιώς. Με την ονομασία των φύλων τους, όπως μας είπε παραπάνω. Όλοι αυτοί, πολύ πριν τα Τρωικά, ούτε είχαν αναδειχθεί ακόμα δυνατοί, ούτε είχαν ακόμα αναμειχθεί. Μόνο όταν απέκτησαν δυνατό ναυτικό, τότε εργάστηκαν από κοινού, «κοινή εργασαμένη η Ελλάς». Άρα, η εποχή των Τρωικών είναι ορόσημο ενότητας των φύλων που κατοικούσαν στον Ελλαδικό χώρο σε πόλεις.

Μίνως γαρ παλαίτατος ων ακοή ίσμεν ναυτικόν εκτήσατο και της νυν Ελληνικής θαλάσσης επί πλείστον εκράτησε και των Κυκλάδων νήσων ηρξέ τε και οικιστής πρώτος των πλείστων εγένετο, Κάρας εξελάσας και τους εαυτού παιδιάς

ηγεμόνας εγκαταστήσας· το τε ληστικόν, ως εικός, καθήρει εκ της θαλάσσης εφ' όσον εδύνατο, του τας προσόδους μάλλον ιέναι αυτώ.

(Βιβλίο Α', 4.1)

Σχόλιο: Στην συνέχεια, ο Θουκυδίδης μας μιλάει για τον Μίνωα. Αυτός εξελίχθηκε σε μεγάλη ναυτική δύναμη. Κατέκτησε τις Κυκλάδες και ίδρυσε αποικίες, βάζοντας τα παιδιά του. Έδιωξε τους Κάρες, και καθάρισε τις θάλασσες από τους πειρατές. Πρέπει να προσέξουμε στο σημείο αυτό, ότι ο Θουκυδίδης δεν μας λέει ότι ο Μίνωας έδιωξε τους κατοίκους των Κυκλάδων. Αυτούς που έδιωξε, είναι οι Κάρες, όπως μας λέει ξεκάθαρα εδώ. Τα νησιά όμως κατοικούνταν και από Έλληνες. Όταν λοιπόν άρχισαν να επικοινωνούν μεταξύ τους, κάτι που δείχνει την ανάπτυξη του ναυτικού τους, τότε άρχισε και το φαινόμενο της πειρατείας. Οι δυνατότεροι συγκρότησαν πειρατικά που λυμαίνονταν τις ατείχιστες -τότε- πόλεις.

Οι γαρ Έλληνες το πάλαι και των βαρβάρων οι τε εν τη ηπίρω παραθαλάσσιοι και όσοι νήσους είχαν, επειδή ήρξαντο μάλλον περαιούσθαι ναυσίν επ' αλλήλους, ετράποντο προς ληστείαν, ηγουμένων ανδρών ου των αδυνατωτάτων κέρδους του σφετερού αυτών ένεκα και τοις ασθενέσι τροφής, και προσπίπτοντες πόλεσιν ατειχίστοις και κατά κώμας οικουμέναις ήρπαζον και τον πλείστον του βίου εντεύθεν εποιοούντο, ουκ εχοντός αισχύνην τούτου του έργου.

(Βιβλίο Α', 5.1)

Αυτοί είναι που κτύπησε ο Μίνωας, τους πειρατές. Κάρες και Έλληνες. Διότι στο κεφάλαιο 8, αναφέρει τα εξής: «*Και ουχ ήσσον λησταί ήσαν οι νησιώται, Κάρες τε όντες και Φοίνικες· ούτοι γαρ δη τας πλείστας των νήσων ώκησαν*». Στα νησιά, πέρα από τους Έλληνες, κατοίκησαν οι Κάρες και οι Φοίνικες. Αυτοί είναι που επιδίδονταν κυρίως στην πειρατεία. Όμως, «*καταστάντος του Μίνω ναυτικού πλωιμώτερα εγένετο παρ' αλλήλους*». Οι θαλάσσιες συγκοινωνίες έγιναν ασφαλέστερες, καθώς «*οι εκ των νήσων κακούργοι ανέστησαν υπ' αυτού*». Και για αυτό το λόγο εποίκιζε τα νησιά. Αποτέλεσμα των ενεργειών αυτών ήταν η οικονομική άνθιση των νησιών και η περαιτέρω πρόοδος τους. Και κλείνει το κεφάλαιο, δίνοντάς μας ένα πολύ σπουδαίο στοιχείο, πριν μπει στα Τρωικά. «*Και εν τούτω τω τρόπω μάλλον ήδη όντες ύστερον χρόνω επί Τροίαν εστράτευσαν*». Δείχνει ότι οι νησιώτες, αφού απέκτησαν δύναμη χάρη στον Μίνωα, εκστράτευσαν μαζί με τους Αχαιούς στα Τρωικά, αργότερα. Εφόσον όλα αυτά τα φύλα (τα οποία

ο Όμηρος τα κατονομάζει ένα προς ένα), Έλληνες καλούνται από τους αρχαίους συγγραφείς κι εφόσον οι νησιώτες τους ακολουθούν, άρα Έλληνες είναι και οι νησιώτες.

[Στα κεφάλαια 6 και 7 που παραλείπουμε, αναφέρεται στο ότι όλη η Ελλάδα οπλοφορούσε επειδή οι οικισμοί ήταν ανοχύρωτοι και λεηλατούνταν από τους ληστές, που σημαίνει ότι αναφέρεται σε πολύ παλαιές εποχές. Η συνήθεια αυτή της οπλοφορίας διατηρούνταν ακόμα. Στην Αθήνα είχε σταματήσει. Μετά αναφέρεται στον ιματισμό των Αθηναίων, οι οποίοι έκτοτε άρχισαν την τρυφηλή ζωή. Ωστόσο, σημαντική είναι η πληροφορία που δίνει για την συγγένεια Ιώνων και Αθηναίων. Στο κεφάλαιο 7, αναφέρεται στους τρόπους που επινοήθηκαν για την προστασία του εμπορίου από τους πειρατές. Αν και η πειρατεία είχε αποδυναμωθεί χάρη στον Μίνωα].

Στο κεφάλαιο 9, ο Θουκυδίδης κάνει μια εκτενή αναφορά στον Αγαμέμνονα, σχετικά με την καταγωγή του και την δύναμη που είχε. Ο Πέλοπας, ερχόμενος από την Ασία στην περιοχή που έλαβε αργότερα το όνομά του (Πελοπόννησος), κατάφερε να γίνει βασιλιάς, αφού παντρεύτηκε την κόρη του Οινόμαου, την Ιπποδάμεια. Ο εγγονός ήταν ο Ευρυσθέας, βασιλιάς των Μυκηνών, ο οποίος έθεσε τους άθλους στον Ηρακλή και που τελικά φονεύθηκε από τους Ηρακλείδες, κατά την διάρκεια εκστρατείας του στην Αττική. Πριν την εκστρατεία του, είχε ορίσει αντιβασιλέα στις Μυκήνες τον Ατρέα, που ήταν αδελφός της μητέρας του. Όταν σκοτώθηκε ο Ευρυσθέας, ανέλαβε την βασιλεία των Μυκηνών. Ο Ατρέας όμως δεν τα πήγαινε καλά με τον πατέρα του τον Πέλοπα. Ο Αγαμέμνων, γιος του Ατρέα, όταν πήρε την εξουσία, ένωσε τα σκήπτρα και έγινε πανίσχυρος.

Στο κεφάλαιο 10, ο Θουκυδίδης αναφέρει ορισμένες προσωπικές του εκτιμήσεις για την εκστρατεία. Είναι πολύ σημαντικό ότι γράφει ξεκάθαρα, *«ως από πάσης της Ελλάδος κοινή πεμπόμενοι»*. Το «κοινή», σχετίζεται άμεσα με αυτό που είχε γράψει στην αρχή, *«προ γαρ των Τρωικών ουδέν φαίνεται πρότερον κοινή εργασαμένη η Ελλάς»*.

Στο κεφάλαιο 11, αναφέρει τους λόγους για τους οποίους η εκστρατεία διήρκησε τόσα χρόνια, κατά την άποψή του.

Στο κεφάλαιο 12, αναφέρει τις διάφορες μεταναστεύσεις μετά το τέλος της εκστρατείας. Ο Θουκυδίδης ονομάζει τους εκστρατεύσαντας **«Έλληνες»**.

«Η τε γαρ αναχώρησις των Ελλήνων εξ Ιλίου χρονία γενομένη πολλά ενέόχμωσε».

Αυτή συνέβη **πριν** την περίφημη «κάθοδο των Δωριέων», για την οποία θα γράψουμε προς το τέλος, κλείνοντας την σειρά των άρθρων μας. Ώστε ο Θουκυδίδης ομιλεί περί Ελλάδος και Ελλήνων όταν αναφέρεται σε εποχές **προ** της υποτιθέμενη καθόδου των από τον βορρά!

Εφόσον στα προηγούμενα κεφάλαια αναφέρθηκε ο Θουκυδίδης στα «προϊστορικά» χρόνια, έρχεται τώρα να τα συνδέσει με τους ιστορικούς χρόνους. Με αυτόν τον τρόπο, δίνει μια ενότητα Πρωτοελλήνων και Ελλήνων, **από τον Δευκαλίωνα μέχρι και τα Περσικά**, ως εισαγωγή πριν γράψει για τον μεγαλύτερο και καταστρεπτικότερο εμφύλιο που γνώρισε ποτέ η Ελλάδα, τον Πελοποννησιακό.

Συμπεράσματα: Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, προκύπτει αβίαστα ότι:

A) Τα ελληνικά φύλα είναι γηγενή.

B) Έχουν ενιαία εθνική ταυτότητα.

Γ) Τα παλαιά πελασγικά φύλα ονομάστηκαν ελληνικά.

Δ) Ο Κυκλαδίτικος Πολιτισμός, ο Μινωικός και ο Μυκηναϊκός, έχουν ως προκάτοχό τους τον Πελασγικό των νεολιθικών χρόνων.

Ο προϊστοριολόγος, Δημήτριος Θεοχάρης, αναφέρει...

*Η Ελλάς αποτελεί την νοτιοανατολική προφυλακή της Ευρώπης και από αυτήν θα μεταδοθεί ο πολιτισμός στην βαρβαρική ήπειρο. Επί πλέον θεωρείται πιθανόν ότι μέσα στα όρια της πρώιμης χαλκοκρατίας και τουλάχιστον προς το τέλος της εποχής θα διαμορφωθεί σε κάποια προδρομική μορφή **το Ελληνικό έθνος**, ίσως ενοποιημένο και γλωσσικά ακόμα.*

Η περίοδος της πρώιμης χαλκοκρατίας ξεκινά από το 2.800 π.κ.ε.

Ο εκδότης της εγκυκλοπαίδειας του «Ηλίου», Ιωάννης Πασσάς, αναφέρει...

*Φυσικά επρόκειτο περί των απογόνων των ιδίων πρωτόγονων ανθρώπων, οι οποίοι έζησαν ανέκαθεν και ανεπτύχθησαν εις τον χώρο της Αιγηίδας, προ και μετά την καταβύθησιν αυτής, και εις τας νέας περιοχάς, που είχαν δημιουργηθεί, κατά τας χιλιετηρίδας που παρήλθον, αφού **αι πανάρχαιαι παραδόσεις των Ελλήνων ούτε λέξιν δεν αναφέρουν σχετικώς περί άλλων φύλων που υπήρχαν εις άλλας χώρας και εισέβαλλον εις την Ελλάδα** ή εκ του χώρου του Αιγαίου, αλλά και από ουδεμίαν άλλην πηγήν εμφανίζεται ότι άλλαι φυλαί ή λαοί είχαν αναπτυχθεί εις άλλας μακρινάς*

περιοχάς είχαν εισβάλλει μετά ταύτα εις τον χώρον του Αιγαίου.

Ο Γερμανός ιστορικός Φον Πόττεκ, αναφέρει...

πρέπει να συνέδεσε **σε ένα έθνος** τα πολλά Ελληνικά φύλα με την κύρια μάζα της βασικής φυλής, από την οποία προήλθαν και τα συγκράτησε συνεχώς ενωμένα **παρά τις εσωτερικές τους διχόνιες**.

Για την προϊστορική κατοίκηση του ελληνικού χώρου, μπορούμε να αναφέρουμε τα λατομεία που χρονολογούνται μεταξύ 10.000-8.000 π.κ.ε., τις οικοδομικές εγκαταστάσεις στην Άργισσα της Θεσσαλίας και στην Κνωσό που χρονολογούνται από το 6.000 π.κ.ε, τις κεραμικές τέχνες από το 5.500 π.κ.ε., την Πολίχνη της Λήμνου που χρονολογείται επίσης από το 5.500 π.κ.ε. (η ακμής τοποθετείται στο 3.200 π.κ.ε.), τους αγροτικούς οικισμούς στα νησιά και την Κρήτη που χρονολογούνται από το 7.000 π.κ.ε., τους οικισμούς στο Διμήνι και το Σέσκλο που χρονολογούνται από το 5.000 π.κ.ε.

2. Το επιχείρημα των συχνών πολέμων

«Έλληνας δε Έλλησιν, όταν τι τοιούτον δρώσιν, φύσει μεν φίλους είναι, νοσείν δ' εν τω τοιούτω την Ελλάδα» (Πλάτων).

Οι συχνοί πόλεμοι, μήπως δείχνουν ότι δεν θεωρούσαν αλλήλους «συγγενείς»; Στο πρώτος μέρος, είχαμε πει για τις Αμφικτιονίες και τον ρόλο τους στην ενότητα των ελληνικών πόλεων. Παρ' όλα αυτά, στην αρχαία ελληνική ιστορία, σημειώνονται πολλοί πόλεμοι. Μεγάλη πληγή κατά την αρχαιότητα, νόσος που όμως δεν δείχνει τίποτα παραπάνω παρά την σκοτεινή πλευρά της ανθρώπινης φύσεως. Εκείνης που διψά παράλογα για εξουσία και καταστρέφει ότι το ωραιότερο μπορεί να δημιουργήσει η ανθρώπινη φύση. Ο άνθρωπος είναι ικανός για το καλύτερο και για το χειρότερο ταυτόχρονα. Ας δούμε τι αναφέρει ο Θουκυδίδης για τον Πελοποννησιακό πόλεμο, ως παράδειγμα.

Θουκυδίδης Αθηναίος ξυνέγραψε τον πόλεμον των Πελοποννησίων και Αθηναίων, ως πόλεμον προς αλλήλους, αρξάμενος ευθύς καθισταμένου και

ελπίσας μέγαν τε έσεσθαι και αξιολογώτατον των προγεγενημένων, τεκμαιρόμενος ότι ακμάζοντες τε ήσαν ες αυτόν αμφοτέροι παρασκευή τη πάση και το άλλο Ελληνικόν ορών ξυνιστάμενον προς εκατέρους, το μεν ευθύς, το δε και διανοούμενον. Κίνησις γαρ αυτή μεγίστη δη τοις Έλλησιν εγένετο και μέρει τινί των βαρβάρων, ως δε ειπείν και επί πλείστον ανθρώπων.

(Βιβλίο Α΄, 1.1-2)

Σχόλιο: Ο Θουκυδίδης θεωρεί ότι ο Πελοποννησιακός Πόλεμος είναι ο μεγαλύτερος και ο πιο αξιομνημόνευτος πόλεμος. Έβλεπε την όλη προετοιμασία, καθώς και τους άλλους Έλληνες (τους υπόλοιπους) να τάσσονται με το ένα ή το άλλο μέρος. «Παρασκευή τη πάση και το άλλον Ελληνικόν ορών ξυνιστάμενον προς εκατέρους». Είναι σημαντικό, διότι από εδώ προκύπτει ότι ο πόλεμος ήταν μεταξύ Ελλήνων. Αυτή η κίνηση γίνεται μεταξύ Ελλήνων, «τοις Έλλησιν». Και εν μέρει από κάποιους βαρβάρους. Ήδη από τα Περσικά είχε καθιερωθεί ο όρος «βάρβαρος» -και μάλιστα τότε ήταν που πήρε υποτιμητική χροιά- για να ξεχωρίζει τους μη Έλληνες.

Και κάνει μια γενική παρατήρηση...

Όσοι και εγένοντο (σημ. εννοεί πολέμους), προς ομόρους τους σφετέρους εκάστοις, και εκδήμους στρατείας πολύ από της εαυτών απ' άλλων καταστροφή ουκ εξήσαν οι Έλληνες. Ου γαρ ξυνειστήκεσαν προς τας μεγίστας πόλεις υπήκοοι, ουδ' αυ αυτοί από της ίσης κοινάς στρατείας εποιούντο, κατ' αλλήλους δε μάλλον ως έκαστοι οι αστυγείτονες επολέμουν. Μάλιστα δε ες τον πάλαι ποτέ γενόμενον πόλεμον Χαλκιδέων και Ερετριών και το άλλο Ελληνικόν ες ξυμμαχίαν εκατέρων διέστη.

(Βιβλίο Α΄, 15.2-3)

Σχόλιο: Υπήρξαν πόλεμοι μεταξύ γειτονικών πόλεων και περιοχών. Αλλά δεν έκαναν εκστρατείες σε ξένες και μακρυνές χώρες. Διότι δεν ήθελαν ποτέ να είναι υπήκοοι σε άλλους, ή να είναι ίσοι με άλλους και από κοινού να συμμαχούν. Και αναφέρει ένα παράδειγμα, τον πόλεμο μεταξύ Χαλκιδέων και Ερετριέων.

Μετά δε την των τυράννων κατάκλισιν εκ της Ελλάδος ου πολλοίς έτεσιν ύστερον και η εν Μαραθώνι μάχη Μήδων προς Αθηναίους εγένετο. Δεκάτω δε έτει μετ' αυτήν αύθις ο βάρβαρος τω μεγάλω στόλω επί την Ελλάδα δουλωσόμενος ήλθεν. Και μεγάλου κινδύνου επικρεμασθέντος οι τε

Λακεδαιμόνιοι των ξυμπολεμησάντων Ελλήνων ηγήσαντο δυνάμει προύχοντες, και οι Αθηναίοι επιότων των Μήδων διανοηθέντες εκλιπείν την πόλιν και ανασκευασάμενοι ες τας ναυς εσβάντες ναυτικοί εγένοντο. Κοινή τε απωσάμενοι τον βάρβαρον, ύστερον ου πολλώ διεκρίθησαν προς τε Αθηναίους και Λακεδαιμονίους οι τε αποστάντες βασιλέως Έλληνες και οι ξυμπολεμήσαντες. Δυνάμει γαρ ταύτα μέγιστα διεφάνη· ίσχυον γαρ οι μεν κατά γην, οι δε ναυσίν. Και ολίγον μεν χρόνον ξυνέμεινεν η ομαιχμία, έπειτα διενεχθέντες οι Λακεδαιμόνιοι και Αθηναίοι επολέμησαν μετά των ξυμμάχων προς αλλήλους. Και των άλλων Ελλήνων ει τινές που διασταίεν, προς τούτους ήδη εχώρουν. Όστε από των Μηδικών ες τόνδε αιεί τον πόλεμον τα μεν σπενδόμενοι, τα δε πολεμούντες ή αλλήλοις ή τοις εαυτών ξυμμάχοις αφισταμένοις ευ παρεσκευάσαντο τα πολέμια και εμπειρότεροι εγένοντο μετά κινδύνων τας μελέτας ποιούμενοι.

(Βιβλίο Α΄, 18.1-3)

Σχόλιο: Στην πρώτη εισβολή των Περσών, που καλείται «βάρβαρος», τους αντιμετώπισαν οι Αθηναίοι και οι Πλαταιείς, στην μάχη του Μαραθώνα το 490 π.κ.ε. Δέκα χρόνια μετά, δηλαδή το 480 π.κ.ε., κατά την δεύτερη εισβολή προς υποδούλωση της Ελλάδος, την ελληνική αρχηγία ανέλαβαν οι Λακεδαιμόνιοι. «Λακεδαιμόνιοι των ξυμπολεμησάντων Ελλήνων ηγήσαντο». Οι Πέρσες αποκρούστηκαν για δεύτερη φορά δια του κοινού αγώνος. «Κοινή τε απωσάμενοι τον βάρβαρον». Μετά από κάποιο χρόνο, και αφού πέρασε ο περσικός κίνδυνος, οι Έλληνες διαιρέθηκαν είτε συμμαχόντας με τους Λακεδαιμόνιους είτε με τους Αθηναίους. Διότι οι πρώτοι επικρατούσαν στην ξηρά, οι δεύτεροι στην θάλασσα. Όταν ήρθαν σε διένεξη αυτές οι πλέον ισχυρότερες των ελληνικών πόλεων, επόμενο ήταν να έρθουν σε διένεξη μεταξύ τους και οι σύμμαχοί τους. Αλλά και οι υπόλοιποι Έλληνες, όσοι δεν ήταν πριν σύμμαχοι κανενός, τάσσονταν είτε με τον ένα είτε με τον άλλο. «Και των άλλων Ελλήνων ει τινές που διασταίεν, προς τούτους ήδη εχώρουν». Και αυτή η κατάσταση συνεχίστηκε μέχρι τον πόλεμο για τον οποίο θα γράψει στο παρόν έργο του, ο Θουκυδίδης.

Διομήδης

Πηγές

1. Θουκυδίδης, Βιβλίο Α΄.
2. Γ. Πουρναράς, «Ταξίδι στην ελληνική προϊστορία», εκδόσεις Γεωργιάδης.